

4. Каменська М.П. Проведення у справах за зверненнями платників податків до органів державної податкової служби України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Ніна Петрівна Каменська. – Ірпінь, 2009. – 212 с.
5. Порядок підготовки та внесення до органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування клопотань з питань дотримання вимог земельного законодавства: затверджений Наказом Державного комітету України по земельних ресурсах від 14.12.2004 № 407 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 52. – Ст. 3463.
6. Правила оформлення і видачі запрошень іноземцям та особам без громадянства на отримання візових документів для в'їзду в Україну: затверджені наказом Міністерства внутрішніх справ України від 08.10.2008 № 524 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 88. – Ст. 2964.
7. Положення про присвоєння звання «Почесний громадянин міста Луцька» // Додаток до рішення міської ради м. Луцька від 17.12.2010 № 2/12
8. Ковальчук І.С. Організаційно-правові проблеми розгляду звернень громадян і юридичних осіб в органах прокуратури: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 / Інна Сергіївна Ковальчук; Одеська національна юридична академія. – О., 2009. – 215 с.
9. Про статус депутатів місцевих Рад народних депутатів: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 24. – Ст. 180.
10. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимошук. – К.: Факт, 2003. – 496 с.

УДК 342.97: 351.81

СТАДІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОГО ПРОВАДЖЕННЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДАІ

Червінчук А.В., ад'юнкт

Національна академія внутрішніх справ

Стаття присвячена визначенню стадій адміністративно-деліктного провадження, що здійснюється ДАІ, розкриваються їх зміст, особливості порушення такого провадження та проведення адміністративного розслідування.

Ключові слова: адміністративно-деліктне провадження, стадії провадження, підрозділи Державної автомобільної інспекції, адміністративний проступок, адміністративне розслідування.

Червинчук А.В. СТАДИИ АДМИНИСТРАТИВНО-ДЕЛИКТНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА, КОТОРОЕ ОСУЩЕСТВЛЯЕТСЯ ГАИ / Национальная академия внутренних дел, Украина

Статья посвящена определению стадий административно-деликтного судопроизводства, осуществляется ГАИ, раскрываются их содержание, особенности возбуждения такого производства и проведении административного расследования.

Ключевые слова: административно-деликтное производство, стадии производства, подразделения Государственной автомобильной инспекции, административный проступок, административное расследование.

Chervinchuk A.V. THE STAGES OF ADMINISTRATIVE-DELIKT LEGAL PROCEEDING WHICH IS CARRIED OUT SAI / National academy of internal affairs, Ukraine

Article is devoted to the definition of stages of administrative and tort proceedings pending SAI, revealed their contents, especially the initiation of such proceedings and the conduct of administrative investigations.

Key words: Tort administrative proceedings stage, subdivisions of the State Automobile Inspectorate, an administrative offense, an administrative investigation.

Незважаючи на достаньо широке висвітлення питань поділу провадження в справах про адміністративні проступки на стадії, у юридичній літературі не склалося загальноприйнятого бачення цієї проблеми. Одним із найбільш дискусійних є виділення перших стадій

провадження (його порушення та адміністративне розслідування при чому як у такій, так і у зворотній послідовності). Не в останню чергу такі дискусії пов'язані із недосконалістю правового регулювання деліктного провадження Кодексом України про адміністративні правопорушення, що призводить до низки проблем у правозастосовчій діяльності ДАІ, збільшення кількості справ, що закриваються після їх перегляду.

Питання стадій адміністративно-деліктного провадження в цілому та такого, що здійснюється ДАІ, були предметом дослідження таких фахівців, як І.П. Голосніченко, В.К. Колпаков, О.І. Остапенко, М.М. Стоцька, О.Ю. Салманова та інших. Разом із тим особливості адміністративно-деліктного провадження, що здійснюється ДАІ, ґрунтовно не досліджувались, не враховувались останні зміни до КУпАП. В існуючих наукових працях це питання переважно висвітлювалось у рамках загальної адміністративно-правової проблематики. Враховуючи викладене, **метою** наукової статті є визначення, на основі діючого законодавства, наукових поглядів учених, стадій адміністративно-деліктного провадження, що здійснюється ДАІ, розкриття особливості його здійснення, внесення пропозицій до КУпАП.

Незважаючи на певні розбіжності позицій різних вчених щодо поняття «провадження в справах про адміністративні проступки», їх погляди збігаються в одному – названий вид адміністративного процесу складається з кількох фаз розвитку, що змінюють одна одну, які називаються стадіями [1, 210-212].

На відміну від деяких інших проваджень (наприклад, дисциплінарного), поділ адміністративно-деліктного провадження на стадії законодавчо не визначений, тому в юридичних наукових джерелах можна зустріти різні погляди на їх кількість та якість.

У них наголошується, що процесуальна стадія «повинна характеризуватися сукупністю наступних основних ознак: а) наявністю власних цілей і завдань; б) особливим колом учасників і специфічністю їх правового статусу; в) об'єктивною динамічністю в процесі; г) специфічністю характеру здійснюваних дій і породжуваних ними юридичних наслідків; д) особливим колом спонукальних обставин (юридичних фактів); е) особливостями одержуваних матеріально-правових результатів їх процесуального закріплення. Усі або, у всякому разі, основну масу таких властивостей можна виявити в кожній стадії адміністративного процесу [2, 134].

На кожній стадії провадження здійснюються певні дії, які є конкретними по відношенню до загальної мети провадження. Рішення завдань кожної стадії, як правило, оформлюється спеціальним процесуальним документом, який як би підводить підсумок діяльності. Розглядаючи стадії адміністративно-деліктного провадження, важливо визначити їх юридичну природу, яка виражається в існуванні груп процесуальних норм спрямованих на досягнення певного правового результату. Для правильного виділення стадій, з'ясування їх змісту важливо розглядати їх фактичну і юридичну сутність.

Адміністративно-деліктне провадження, що здійснюється ДАІ, як комплекс процесуальних дій регулюється розділами 4 та 5 КУпАП і виглядає наступним чином. Перш за все, слід зазначити, що дане провадження порушується складанням протоколу про адміністративні правопорушення (ст.254 КУпАП) уповноваженими на те працівниками ДАІ, окрім обставин, передбачених ст.247 КУпАП, коли провадження у справі виключається. Вимоги до змісту протоколу містяться у ст.256 КУпАП. З цього моменту фіксуються визначені в ст.251 КУпАП докази у справі як у самому протоколі, так і в порядку, передбаченому ст.264, 265, 266 КУпАП: протокол про вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, огляд водіїв на стан сп'яніння з фіксацією цих заходів забезпечення провадження у відповідних процесуальних документах.

Складений протокол, з доданими до нього документами, доказами надсилається (у разі необхідності, якщо справа не підвідомча особі, яка виявила адміністративне правопорушення) органу (посадовій особі), уповноважений розглядати справу про адміністративне правопорушення, наприклад, начальнику або його заступнику окремого підрозділу ДАІ МВС України, начальнику відділу внутрішніх справ або особі, яка виконує його обов'язки, або до суду.

Орган, посадова особа отримавши матеріали справи про адміністративний проступок готує справу до розгляду вирішуючи питання: чи належить до його компетенції розгляд даної справи;

чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення; чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду, виконує інші дії передбачені ст.278 КУпАП. Як правило, справи про адміністративні проступки, що підвідомчі ДАІ, розглядаються за місцем їх вчинення або місцем реєстрації транспортного засобу (ст.276 КУпАП). Максимальний строк розгляду таких справ становить п'ятнадцять діб (ст.277 КУпАП). Порядок розгляду справи та обставини, що підлягають з'ясуванню під час розгляду законодавець визначив у ст.ст.279-280 КУпАП. За результатами розгляду справи виноситься постанова по справі, зміст якої передбачено в ст.283 КУпАП, що може містити приписи: 1) про накладення адміністративного стягнення; 2) про застосування заходів впливу, передбачених статтею 24-1 КУпАП; 3) про закриття справи (ст.284 КУпАП). Винесена постанова оголошується негайно, а її копія у триденний строк вручається або надсилається правопорушнику, потерпілому (ст.285 КУпАП).

Окремо главою 24 КУпАП регулюється порядок оскарження і опротестування постанови по справі про адміністративний проступок.

Порядок виконання постанов про накладення адміністративних стягнень складається з визначення загальних положень виконання постанов (ст.298-305 КУпАП), та за визначенням законодавця проваджень по виконанню постанов по конкретним видам стягнень (ст.306-330 КУпАП) [3].

Оскільки Кодексом стадії провадження безпосередньо не визначені, то в юридичній літературі можна зустріти різні погляди на їх кількість.

Так, В.А. Юсупов визначає сім таких стадій: 1) порушення справи; 2) збір і вивчення потрібної інформації; 3) попереднє вивчення матеріалів справи; 4) вибір норм права, що підлягають застосуванню; 5) розгляд справи органами, що правомочні приймати рішення; 6) розгляд скарг і прийняття кінцевого рішення; 7) виконання рішення у справі [4 78]. На думку А.П. Альохіна, провадження по справах про адміністративні правопорушення можна поділити на одно-, дво- і тристадійні. До одностадійного і двостадійного він відносив провадження в яких виконання адміністративного стягнення (наприклад, накладення штрафу) здійснюється на місці вчинення проступку (друга стадія виникає в разі заперечення порушника проти стягнення). В інших випадках, (тристадійне порушення), у провадженні можна виділити три елементи, а саме: а) порушення адміністративної справи; б) розгляд справи й вирішення питань про застосування до винного заходу впливу; в) виконання прийнятої по справі постанови [5, 60-61].

У найбільш класичному поділу розглядуваного провадження виділяють чотири стадії: 1) порушення справи; 2) розгляд і винесення постанови; 3) оскарження чи опротестування постанови; 4) виконання постанови.

У той же час, на нашу думку, найбільш правильною є позиція І.П. Голосніченка та М.Ф. Стахурського, які вважають, що цей вид провадження має наступні стадії: 1) порушення справи про адміністративний проступок; 2) стадія попереднього адміністративного розслідування; 3) розгляд справ про адміністративні правопорушення й винесення постанови зі справи про адміністративне правопорушення; 4) оскарження й опротестування постанови у справі про адміністративне правопорушення; 5) виконання постанов про накладення адміністративних стягнень [6, 155].

Цей поділ відповідає сучасній практиці правозастосування, чітко відображає структуру адміністративно-деліктного провадження, що здійснюється ДАІ. У той же час, необхідно уточнити, що стадія адміністративного розслідування (як доречі і стадія перегляду справи (оскарження й опротестування) для значної кількості справ про адміністративні проступки є факультативною. Розглянемо дані особливості щодо справ, провадження по яких здійснюють працівники ДАІ.

Перша стадія «порушення справи про адміністративне правопорушення» є початковою і являє собою комплекс процесуальних дій, спрямованих на встановлення обставин протиправного діяння, їх фіксацію і кваліфікацію. На цій стадії створюється передумова для об'єктивного і швидкого розгляду справи, застосування до винного передбачених законом заходів впливу.

Підставою порушення справи є вчинення особою діяння, що має ознаки адміністративного проступку.

Порушенню справи передуює одержання інформації про діяння, яка виступає приводом до її порушення, який, у свою чергу, вимагає від працівників ДАІ відповідної реакції на сигнал про скоєння діяння. У більшості випадків таким приводом виступає безпосереднє виявлення проступку працівників ДАІ. Даний привід має такі характерні особливості: а) має яскраво виражений дискреційний характер, а тому не завжди піддається контролю; б) припущення про протиправне діяння виникає лише у свідомості працівника ДАІ, і в разі його підтвердження немає потреби офіційно спростувати його винесенням будь-якого спеціального документа; в) безпосереднє виявлення проступку не є перешкодою для подальшого його розслідування цим працівником.

Ця стадія завершується складанням протоколу про адміністративне правопорушення в тих випадках, коли цього процесуального документу достатньо для того щоб на його підставі вирішити справу та прийняти по ній постанову. Як правило, працівники ДАІ обмежуються складанням протоколу по справі за адміністративні проступки, передбачені статтями 121, 122, 122-5, 125 КУпАП тощо. Такий протокол складається за ознаками проступку, передбаченими статтею 9 КУпАП, виходячи з обставин, які можна встановити на цій стадії, без необхідності урахування кваліфікуючих ознак.

Проведення адміністративного розслідування у справі про адміністративне правопорушення у сфері дорожнього руху є факультативною стадією, оскільки необхідність його проведення обумовлюється видом і характером протиправного діяння (його додатковими кваліфікуючими ознаками). Наприклад, якщо особа вчиняє правопорушення, передбачене статтею 130 КУпАП, то в більшості випадків обмежитись складанням протоколу про адміністративне правопорушення неможливо, оскільки відповідно до статті 266 КУпАП особи, які керують транспортними засобами, річковими або маломірними суднами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Кодексом та Порядком направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду [7], урегульовано порядок здійснення цієї процедури. Крім цього, протокол за ст.130 КУпАП як правило складається за ч.1, без урахування повторності, оскільки на місці складання протоколу найчастіше цю кваліфікуючу ознаку встановити неможливо. Перевірка на повторність вчинення правопорушення в цьому випадку буде відбуватися під час адміністративного розслідування, яке проводиться після складання протоколу і складає окремий комплекс процесуальних дій.

Необхідність проведення адміністративного розслідування як низки додаткових дій передбачена і в зарубіжному законодавстві. Так, ч.1 ст.28.7 КоАП РФ передбачено, що у випадках, якщо після виявлення адміністративного правопорушення здійснюються експертиза чи інші процесуальні дії, що вимагають значних часових витрат, проводиться адміністративне розслідування. При цьому встановлено, що адміністративне розслідування може проводитися тільки у випадках виявлення адміністративного правопорушення в області: антимонопольного законодавства; законодавства про рекламу; законодавства про вибори і референдуми; законодавства про протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; валютного законодавства РФ і актів органів валютного регулювання; законодавства про захист прав споживачів; законодавства в сфері податків і зборів; митної справи; охорони навколишнього середовища; виробництва та обігу етилового спирту, алкогольної і спиртовмісної продукції; пожежної безпеки; дорожнього руху; транспорту [8].

На нашу думку, адміністративне розслідування це одна зі стадій адміністративно-деліктного провадження, яка являє собою сукупність процесуальних дій, здійснення яких необхідне для

правильної кваліфікації протиправного діяння, встановлення визначених законом обов'язкових ознак адміністративного проступку, отримання додаткових відомостей і матеріалів, необхідних для правильного розгляду і вирішення справи про адміністративне правопорушення.

Продовжуючи обґрунтування необхідності виділення окремої факультативної стадії адміністративного розслідування, можна навести наступний приклад. Так, працівники ДАІ під час виявлення адміністративного проступку передбаченого ст.126 КУпАП «Керування транспортним засобом особою, яка не має відповідних документів на право керування таким транспортним засобом або не пред'явила їх для перевірки» . протокол складають за ч.1, а потім проводиться адміністративне розслідування, у ході якого з'ясовується, чи має ця особа право керування транспортним засобом, чи позбавлялася вона такого права або не мало при собі посвідчення водія. Після цього можна здійснити остаточну кваліфікацію даного діяння за ч.1, 2 або 3 даної статті. У той же час, вносити додаткові дані або виправлення в протоколі про адміністративне правопорушення після складення та підписання його учасниками заборонено. Складання нового протоколу із зазначенням правильної частини статті КУпАП не передбачено. Тому, в даному випадку в адміністративно-деліктному законодавстві доцільно передбачити окремий процесуальний документ, на підставі якого здійснюється в необхідних випадках остаточна кваліфікація протиправного діяння та/або передаються матеріали справи за підвідомчістю.

Таким чином, вважаємо доцільним доповнити КУпАП нормою, яка б передбачала, що в разі необхідності проведення адміністративного розслідування в справі про адміністративне правопорушення, за його результатами слід виносити ухвалу про направлення справи за підвідомчістю або, якщо справа підвідомча суб'єкту, який здійснював розслідування, то одну з постанов передбачених ст.284 КУпАП.

ЛІТЕРАТУРА

1. Остапенко О.І. Адміністративна деліктологія: соціально-правовий феномен і проблеми розвитку / О.І. Остапенко. – Львів: Львівський ін-т внутрішніх справ при Укр. акад. внутр. справ, 1995. – 312 с.
2. Бахрах Д.Н. Административная ответственность граждан в СССР: учебное пособие / Д.Н. Бахрах. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1989. – 204 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: науково-практичний коментар / [Р.А. Каложний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін.]. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правову єдність», 2007. – 781 с.
4. Юсупов В.А. Правоприменительная деятельность органов управления / В.А. Юсупов. – М.: Юрид. лит., 1979. – 136 с.
5. Алехин А.П. Административная ответственность за правонарушения на транспорте / А.П. Алехин. – М.: Юрид. лит., 1967. – 112 с.
6. Голосніченко І.П. Адміністративний процес: навчальний посібник / І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурський. – К.: ГАН, 2003. – 256 с.
7. Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. № 1103 // Урядовий кур'єр від 25.12.2008 – № 243.
8. Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях // Собрание законодательства РФ. – 2002. – № 1. – Ч. 1. – Ст. 1.